

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА

УДК 336.71(47)+338.124.4

*Буряк О.П.,
к.е.н., доцент, здобувач кафедри економічної теорії,
Львівська комерційна академія*

МЕХАНІЗМИ ТА СПЕЦИФІКА КРИЗОВОГО БАНКІВНИЦТВА У ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ

Постановка проблеми. Світова фінансово-економічна криза 2007–2008 років охопила одночасно ринки кредитування, страхування та цінних паперів і засвідчила тим те, що проблеми підтримання фінансової стабільності не були належним чином оцінені. Така ситуація змусила більшість країн переглянути свою економічну політику, шукати оптимальні шляхи виходу з неї та підвищувати конкурентоспроможність своєї економіки.

Фінансово-економічна криза проникла і в пострадянські та постсоціалістичні країни. Реальні процеси в них розвивалися по-різному, що було обумовлено ступенем відкритості економік цих країн і станом їх фінансових систем. Результати боротьби з кризою та її соціально-економічні наслідки також були різними. Тому дослідження досвіду пострадянських та постсоціалістичних країн подолання кризи представляють інтерес для вивчення, оскільки це може допомогти у розробці заходів подолання і запобігання їх розповсюдження у майбутньому в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, що стосуються механізмів та специфіки кризового банківництва у пострадянських країнах досліджувались у працях таких вчених, як Н. Есебуа [1], Р. Медведєв [2], Л. Б. Варданський [3], Е. Рустамов [6] та ін. Однак у більшості наукових досліджень мало уваги приділено саме специфіці кризового банківництва у пострадянських країнах. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз і оцінка теоретичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо механізмів кризового банківництва у пострадянських країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання, які стосуються конкурентоспроможності національних економік, їх готовності до змін і нових викликів, у сучасних умовах набули важливого значення у пострадянських та постсоціалістичних країнах.

Власний шлях розвитку Республіки Білорусь розпочався з розробки перспективної моделі економіки. Її створення розпочалося після розпаду СРСР. Основною нормативно-документальною базою для функціонування білоруської економічної моделі стало підписання й реалізація п'ятирічних планів соціально-економічного розвитку. Зазначені плани соціально-економічного розвитку були затверджені рішеннями Всебілоруських народних зборів у 1996, 2001, 2006, 2011 рр. Її основою також стало впровадження "Національної стратегії стійкого розвитку Республіки Білорусь до 2010 р.", що була розроблена і схвалена урядом у 1997 р., та із 2004 р. – "Національної стратегії стійкого розвитку Республіки Білорусь до 2020 р."

У 2009 р. на соціально-економічний розвиток країни, як і на інші країни, негативно вплинула світова фінансово-економічна криза. В країні відбулося уповільнення темпів зростання ВВП і заробітної плати порівняно із 2008 р. У сфері зовнішньоекономічної діяльності республіки також відбулися негативні зміни: експорт знизився до 67,1 % порівняно із рівнем 2008 р., а дефіцит досяг 11,4 % від ВВП [4].

Водночас варто зазначити, що завдяки своєчасно прийнятим антикризовим заходам темпи падіння виробництва в країні були меншими, ніж у інших країнах СНД. До кінця 2009 року вдалося припинити кризові процеси і в цілому в економіці вийти на незначний приріст ВВП [4]. Останній рік п'ятирічки характеризувався помітним економічним зростанням. Випуск промислової продукції збільшився на 11,3 %, сільського господарства – на 2 %. Приріст інвестицій в основний капітал за 2010 р. склав 16,6 %. Виробництво споживчих товарів у Білорусі за 2010 р. зросло на 13,1 %, в тому числі продовольчих – на 11,5 %, непродовольчих – на 15,2 %. Роздрібний товарообіг збільшився на 17,1 %.

У 2009 р. ВВП у Білорусі зріс на 0,2 % після зростання на 10,2 % у 2008 році, а у 2010 р. зростання ВВП відбулося на 7,6 % порівняно із 2009 р. [2].

На думку Р. Медведєва [2], світова фінансово-економічна криза, яка, як відомо, почалася у вересні 2008 р., Білорусь охопила на початку 2009 р., а 2008 рік для економіки республіки був цілком успішним. А падіння цін на сировину було лише вигідним для Білорусі. Крім того, її банківська система

не була інтегрована в світову фінансову систему, тому “токсичних” активів у білоруських банках не було, як і не було боргів перед західними банками.

Своєю чергою зазначимо, що характерними ознаками негативного впливу фінансової кризи на економіку Білорусі стали: падіння продаж білоруських товарів й зниження попиту на продукцію, що було неприйнятним, оскільки білоруська економічна модель формувалася як модель експортно-орієнтованої економіки, при цьому частка експорту у формуванні ВВП країни становила близько 70 %. Тому, безумовно, всі зусилля держави були спрямовані на пошук заходів антикризового характеру. Серед них, як зазначає Р. Медведєв [2], впроваджувалися наступні: розширення житлового будівництва з метою активізації внутрішнього ринку; разове проведення девальвації білоруського рубля на 20 %; створення на базі вузів і установ післядипломного навчання унітарних підприємств для здійснення “діяльності, що приносить прибутки”; заохочення підприємств, що збільшили об’єми виробництва; отримання кредитів, зокрема, з Китаю, МВФ та ін. [7; 8]. Навіть у таких непростих умовах держава зуміла до кінця 2009 р. вийти із складного кризового становища, а з 2010 р. – забезпечити помітне економічне зростання.

Що стосується банківського сектору, то тут антикризова політика Білорусі проводилася в основному для підтримання ліквідності банків. До кінця 2008 р. Уряд збільшив статутний капітал кількох великих державних банків з метою забезпечення кредитування ними реальної економіки. Для цього було направлено 3 трлн. білоруських рублів (1,35 млрд. дол.) [3]. В цілому за 2008-2009 рр. на боротьбу з фінансово-економічною кризою держава направила коштів, які склали 25% ВВП країни [3]. В даній ситуації значну допомогу Білорусі надала Росія, яка у листопаді 2008 р. надала країні стабілізаційний кредит в розмірі 1 млрд. дол., а в березні 2008 р. – 0,5 млрд. дол. [3]. Від МВФ Білорусь у 2008-2009 рр. також отримала досить великий стабілізаційний кредит обсягом близько 2,9 млрд. дол. [3].

Як результат, у 2009 р. банківська галузь Білорусі була однією із найбільш ефективних в країні. За 2009 р. як позитивний момент слід відмітити те, що прибуток банків збільшився у 1,5 рази, а частка проблемних кредитів склала на 01.01.2010 р. лише 4,2%, а вклади населення зросли на 34% [3]. Отже, ситуація склалася так, що Білорусь не тільки останньою увійшла у банківську кризу, але і першою із неї вийшла.

Також розглянемо вплив банківської кризи на Молдову. В даній країні банківська криза не була гострою, хоча частка проблемних кредитів за 2008 р. збільшилась на 10,4 відсоткових пункти і становила 16,3% [3]. У 2009 р. в Молдові збанкрутував тільки один “Інвестприватбанк”. До такої ситуації призвели недоліки управління кредитними ризиками. Попит на кредити знизився через те, що комерційні банки намагались тримати високі ставки за кредитами. Пропозицію кредитів знижувало і те, що банки вільну ліквідність направляли на покупку державних цінних паперів.

А в Азербайджані прями іноземні інвестиції напередодні банківської кризи 2008-2009 рр. становили біля 30% ВВП, а це, за оцінкою Е. С. Рустамова, найвищий показник у світі [6]. Однак доцільно зазначити, що у роки, які передували кризі, банківська система країни збільшувалась за рахунок швидкого зростання зовнішніх запозичень. У 2005-2008 рр. кредит банківського сектору зростав щорічно в середньому на 67% [3]. До зниження доступності банківських кредитів в країні призвели зменшення запозичень на міжнародних ринках капіталу та підвищення паніки вкладників щодо надійності їхніх депозитів. Як результат, у 2009 р. відбулося різке (у 3 рази) скорочення приросту банківських кредитів і становило 18,4% [3]. Рустамов Е. С. [6] виділяє такі дві особливості у розвитку банківського сектору Азербайджану:

1) значна частина кредитів направлялась на нерухомість, що сприяло формуванню “фінансових міхурів”;

2) невисока частка іноземного капіталу в банківській системі країни робила її вразливою до кризи. Для подолання кризи ліквідності і умов кредитування ЦБА знизив нормативи обов’язкових резервів з 12 до 0,5% і зменшив ставку рефінансування з 15 до 2%. Також ЦБА надав 1,1 млрд. дол. для підтримки ліквідності банкам, які мали проблеми з ліквідністю [3]. У 2008 р. ЦБА надав 50 млн. манатів Унібанку, а також 250 млн. дол. у формі короткострокових кредитів іншим банкам. Максимальна сума страхування депозитів була збільшена у 5 разів (з 6 тис. до 30 тис. манатів). Це допомогло відновити довіру до банків.

Відносно стабільна діяльність банківської системи у 2008-2009 рр., порівняно із більшістю країн СНД, була у Вірменії. Оскільки банки проводили обережну (консервативну) політику зовнішніх запозичень, то уряду не довелося робити значні фінансові вливання у банківський сектор [3]. Оскільки попит на гроші в реальному секторі економіки був низьким, то в умовах кризи банки мали значну ліквідність. І, як результат, швидше зростали пасиви банків, а не активи. Зазначимо і те, що при цьому більша частина банківських операцій здійснювалась в іноземній, а не в національній валюті.

Банківська система Грузії напередодні кризи орієнтувалась переважно на боргове зовнішнє фінансування з боку європейських кредитних установ, які у 2-й пол. 2008 р. зазнали значних втрат від іпотечної кризи у США. Як результат цього, банківський сектор Грузії зіткнувся з проблемою отримання дешевих кредитних ресурсів і вилученням населенням своїх вкладів. Так, обсяг депозитів у

банках країни зменшився за 2008 р. на 6,4%, а за 2009 р. – на 19,2% [1].

Подоланню банківської кризи у Грузії допомогла міжнародна фінансова допомога, яка склала 853 млн. дол., що становило майже 19% від усієї допомоги країні [3].

Економічному розвитку у Казахстані до 2007 р. сприяло швидке збільшення обсягів кредитування (темпи економічного зростання були 10,2%). За 2003-2007 рр. відношення банківських кредитів до ВВП підвищилось на 37% і становило 62% [3]. Для стабілізації банківського сектору було направлено 480 млрд. тенге (4 млрд. дол.) на додаткову капіталізацію системоутворювальних банків: Народного банку, Казкомерцбанку, БТА Банку і Альянс Банку. Також було створено Фонд стресових активів з капіталом 433,3 млн. дол. [3]. У лютому 2009 р. НБК провів девальвацію тенге на рівні 23%, знизив ставку рефінансування до 9,5% та перейшов до політики плаваючого валютного курсу.

З вищенаведеного можна зробити висновок стосовно того, що державне втручання в банківську систему Казахстану було як прямим, так і опосередкованим. До прямих методів втручання належали вклади в статутний капітал банків і фінансування у формі депозитів, розміщених Фондом Національного добробуту "Самрук-Казина". До непрямих інструментів державного втручання в банківську систему належали здійснення управління корпоративними депозитами.

Зазначимо, що загальний обсяг вливань капіталу Фондом "Самрук-Казина" у чотири системоутворювальні банки становив 341 млрд. тенге (близько 2,3 млрд. дол.). Держава примусово увійшла в БТА Банк та повністю контролює Альянс Банк. Загалом на 01.01. 2010 р. частка держави у банківській системі країни становила 25%.

Доцільно зазначити, що заходи уряду оздоровили банківську систему. За 2007-2009 рр. обсяг заборгованості банків зменшився з 46 млрд. дол. до 30 млрд. дол., а частка зовнішнього богу в загальному обсязі зобов'язань казахстанської банківської системи зменшився до 33,6% [3].

Що стосується Киргизії, то за 2005-2007 рр. сукупний банківський капітал в країні збільшився у 3,3 рази і склав біля 220 млн. дол. А на сьогоднішній день 2/3 активів банківської системи становить іноземний капітал, в якому частка Казахстану становить 60% [3]. Відповідно, зрозумілим є те, чому криза ліквідності казахстанських банків вплинула на діяльність киргизької банківської системи.

У Таджикистані основою внутрішньої фінансово-економічної кризи стало те, що в 2008 р. був зібраний найнижчий урожай бавовни-сирцю. Уряд виділив банкам 140 млн. дол. для кредитування бавовняного сектору. Однак для подолання фінансово-економічної кризи цих коштів виявилось недостатньо.

Доволі слабо інтегрована у світову фінансову систему банківська система Узбекистану. На кінець 2008 р. сума активів комерційних банків становила біля 12 трлн. сумів (6,7 млрд. дол.), що у 2,4 раз перевищувало обсяги залучених депозитів фізичних і юридичних осіб. Уряд направив на підвищення капіталізації і збільшення ресурсної бази найбільших банків країни (Узпрмбудбанку, Асака-Банку, Пахта-Банку, Галла-Банку) близько 0,5 трлн. сумів (360 млн. дол.) бюджетних коштів. Також було збільшено статутний фонд Мікрокредитбанку. Певну стабільність банківської системи Узбекистану підтвердили міжнародні рейтингові агентства, присвоївши їй позитивний рейтинг кредитоспроможності. Як результат, у 2009 р. банки країни виділили суб'єктам малого і середнього підприємництва мікрокредитів на 120 млрд. сумів більше, ніж у 2008 р. [3]. За даними ЦБУ, у 2009 р. загальні активи комерційних банків становили 10,3 млрд. дол., тобто зросли на 30%. Ставку рефінансування ЦБУ підтримував на рівні 14% річних. Девальвація стримувалась шляхом обмеження обігу готівки. Це, своєю чергою, дозволило тримати інфляцію у визначених межах [3].

Банківською кризою було зупинено економічне зростання Латвії, яке раніше підтримувалось попитом і доступними кредитами. Головною проблемою став великий кредитний тягар у приватному секторі. Раніше у Латвії фінансово-банківські кризи породжувало домінування одного фінансового інструмента – кредиту. Після кризи 1998 р. для більшості латвійських банків видача кредитів стала основною операцією і функцією. Пік банківського кредитування припав на 2002-2003 рр. Тоді велика кількість латвійських банків демонструвала зростання кредитів на більше 100% за рік. При цьому особливо популярним було іпотечне кредитування. На той час основу банківського сектору Латвії складали банки з капіталом скандинавських країн. Саме ці банки й спровокували (за допомогою синдиційованих кредитів) різке зниження кредитних ставок і кредитний бум, який тривав до 2007 р., тоді частка кредитів у портфелі банківської системи становила більше 50%. Активи латвійських банків були найбільшими (понад 31 млрд. євро.) в країнах Балтики. В Латвії банківська криза розпочалася після того, як іноземні банки обмежили фінансування споживання в країні. Однією із причин уповільнення темпів кредитування став суворіший підхід до видачі кредитів з боку держави: обов'язкове подання у банки інформації про доходи населення із податкових органів. Як результат цього, прибутки банків значно зменшилися: у 2007 р. вони становили 371,3 млн. латів, а у 2008 р. – 60,1 млн. латів, тобто зменшились більше, як у 6 разів [3].

Другою причиною зменшення темпів кредитування було розгортання світової фінансової кризи у 2008 р., що дуже ускладнило отримання банками іноземних синдиційованих кредитів. Саме через це найбільший латвійський банк із національним капіталом Parex banka заявив у листопаді 2008 р. про свою неплатоспроможність і звернувся за допомогою до держави. Банк було націоналізовано, а всі його зобов'язання погашено за кошти державного бюджету. Всі ці та інші дії уряду врятували

банківську систему від паніки. На той час в країні діяли 21 банк і 8 іноземних філій. Питома вага іноземного капіталу у банківській системі Латвії становила 74%. Зазначимо, що 2009 р. банківська галузь Латвії завершила зі збитками 1,1 млрд. євро, що в основному було зумовлено зростанням відрахувань у резерви [3].

Отже, саме зовнішні запозичення у вигляді іноземних синдиційованих кредитів були головною причиною банківської та економічної кризи у Латвії.

Велике значення для розвитку банківської системи Литви мав притік іноземного капіталу. Однак в середині 2008 р. відбувається відтік прямих іноземних інвестицій західних кредиторів, а банківській системі не вистачає кредитних ресурсів.

Реально грошову політику Литви визначають іноземні материнські банки литовських банків. У 2009 р. в країні діяло 9 комерційних банків і 13 філій зарубіжних банків, а їх збитки склали 890 млн. євро (2,95 млрд. литів). Водночас зазначимо, що банківська система Латвії проявила стійкість, оскільки жоден банк не звернувся за допомогою до держави.

У банківському секторі Естонії перед кризою домінували банки з капіталом скандинавських країн, синдиційовані кредити яких, як і у Латвії, призвели до банківської кризи. У 2007 р. активи естонських банків становили 20,5 млрд. євро. В країні діяло 7 комерційних банків і 10 філій іноземних банків. Іноземним власникам належало 92% всього банківського капіталу. У 2009 р. збитки банківської системи становили 570 млн. євро (8,93 млрд. естонських крон). У наступні роки збитки банків зменшувались і у 2011 році Естонія вступила в єврозону, оскільки вона відповідає усім необхідним для цього критеріям.

Доцільно зазначити і те, що світова фінансово-економічна криза та посилення міжнародної економічної конкуренції більшість країн змусили переглянути свою економічну та податкову політику. Така ситуація призвела до необхідності шукати оптимальні шляхи виходу із кризи, підвищення конкурентоспроможності економіки та мобілізації фінансових ресурсів для підтримки незахищених верств населення. Більшість країн на сучасному етапі проводять реформування своїх податкових систем у напрямі зниження податкового навантаження на мобільні фактори виробництва та перенесення його на податки на споживання і природні ресурси як такі, що не впливають на мобільні фактори виробництва та не стримують економічного зростання. Внаслідок цього сформувалися певні тенденції у реформуванні податкових систем у напрямі податкового стимулювання [5]:

– зменшення ступеня прогресії в оподаткуванні доходів фізичних осіб та переходу в ряді країн (Латвія, Литва, Естонія) до їх оподаткування за однією ставкою. За єдиною ставкою справляється податок з доходів фізичних осіб також у Білорусі, Грузії, Казахстані, Киргизстані, Росії, Туркменістані;

– загалом сутність антикризових податкових заходів полягала у зниженні існуючих податкових ставок. Більша частина заходів була спрямована на зниження податків на працю, зокрема через зниження ставок податку на доходи фізичних осіб (Латвія, Литва) або через застосування більш прогресивної шкали оподаткування. Інша, не менша за обсягом частина податкових заходів була спрямована на зниження податків на прибуток корпорацій через зниження ставки або звуження бази оподаткування.

Висновки з проведеного дослідження. Встановлено, що банківської галузі пострадянських країн торкнулась в основному та хвиля світової фінансової кризи, яка поширилась від країн з розвинутою економікою. Передусім йдеться про різке зменшення обсягів міжнародного кредитування та іноземних інвестицій.

Важливим чинником розгортання і посилення банківських криз в деяких країнах – Узбекистан, Таджикистан, Україна, Киргизстан, Вірменія, Молдова – було зменшення обсягів грошових переказів трудових мігрантів.

В ході антикризових програм урядові структури пострадянських країн надавали найбільшим банкам державні кредити, окрім деяких країн Прибалтики, що збільшувало присутність держави у банківській системі. Також у групі пострадянських країн були прийняті закони про державні гарантії по банківських вкладах фізичних осіб, що сприяло нарощуванню обсягів кредитування, але значно повільнішому, ніж до 2008 р. Болючіше світова фінансова криза вдарила по банківських системах тих пострадянських країн, які найбільше залежали від міжнародного ринку капіталу. Це такі країни, як Україна, Росія та Казахстан. Водночас банківські системи Туркменістану, Узбекистану, Білорусії та Естонії світова криза торкнулась відносно легко.

Бібліографічний список

1. Эсебуа Н. Экономический кризис в Грузии: банковская система идет в каменный век / Н. Эсебуа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.banki.ru/news/bankpress/1180446>.
2. Медведев Р. Александр Лукашенко. Контурь белорусской модели / Р. Медведев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fondknig.com/2011/07/31/aleksandr.lukashenko._kontury_belorusskojj_modeli.html.

3. Варданский Л.Б. Национальные особенности проявления мирового финансового кризиса в постсоветских странах : [монография] / Л.Б. Варданский. – М. : ИЭРАН, 2010. – 350 с.
4. Проект основных положений Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2011–2015 годы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Projekt-osnovnykh-polozhenij-Programmy-sotsialno-ekonomicheskogo-razvitiya-Respubliki-Belarus-na-2011-2015-gody.
5. Проект концепції реформування податкової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=F3A7E0631E8A9FCDF7962120E4726356?art_id=151496&cat_id=37571.
6. Рустамов Э.С. Этапы экономического развития Республики Азербайджан / Э.С. Рустамов // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – № 3. – С. 85-90.
7. Schuller M. Chinas Economic Policy in the Time of the Global Financial Crisis: Which Way Out? / M. Schuller, Y. Schuler-Zhou // Journal of Current Chinese Affairs. – 2009. – № 3. – P. 165-181 [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://hup.sub.uni-hamburg.de/giga/jcca/article/view/65/65>
8. Yongding Y. Chinas Policy Responses to the Global Financial Crisis / Y. Yongding. – Melbourne, 2009. – 20 p.

References

1. Esebua, N. (2009), "An economic crisis is in Georgia: the banking system goes to stone age", available at: <http://banki.ru/news/bankpress/1180446> (access date February 13, 2015).
2. Medvedev, R. (2011), "Alexander Lukashenko. Contours of the Byelorussian model", available at : <http://fondknig.com/2011/07/31/> (access date February 20, 2015).
3. Varnadskiy, L.B. (2010), *Natsionalnye osobennosti proiavleniia mirovogo finansovogo krizisa v postsovetikh stranakh* [National features of display of world financial crisis are in countries], monograph, IERAN, Moscow, Russia, 350 p.
4. *Proekt osnovnykh polozheniy Programmy sotsialno-ekonomicheskogo razvitiia Respubliki Belarus na 2011-2015 gody* [A project of substantive provisions of Program of socio-economic development of Republic is Byelorussia on 2011-2015 years], available at: http://www.belta.by/ru/all_news/economics/Projekt-osnovnykh-polozhenij (access date February 20, 2015).
5. *Proekt kontseptsii reformuvannia podatkovoi systemy* [Project of conception of reformation of the tax system], available at: <http://dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid> (access date February 20, 2015).
6. Rustamov, E.S. (2010), "Stages of economic development of Republic Azeybarzhan", *Mirovaia ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniia*, no. 3, pp. 85-90.
7. Schuller, M. and Schuler-Zhou, Y. (2009), "Chinas Economic Policy in the Time of the Global Financial Crisis: Which Way Out?", *Journal of Current Chinese Affairs*, no. 3, pp. 165-181, available at: <http://hup.sub.uni-hamburg.de/giga/jcca/article/view/65/65> (access date February 20, 2015).
8. Yongding, Y. (2009), *Chinas Policy Responses to the Global Financial Crisis* [Chinas Policy Responses to the Global Financial Crisis], Melbourne, 20 p.

Буряк О.П. МЕХАНІЗМИ ТА СПЕЦИФІКА КРИЗОВОГО БАНКІВНИЦТВА У ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ

Мета - аналіз і оцінка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо механізмів та специфіки кризового банківництва у пострадянських країнах.

Методика дослідження. В основу досліджень роботи покладені як загальнонаукові (аналіз, спостереження), так і спеціальні методи пізнання. Методи аналізу і спостереження використані для дослідження механізмів кризового банківництва у пострадянських країнах. Методи пізнання використані для обґрунтування специфіки кризового банківництва у пострадянських країнах.

Результати. Виявлено, що світова фінансово-економічна криза 2007–2008 рр. охопила одночасно ринки кредитування, страхування та цінних паперів і засвідчила цим те, що проблеми підтримання фінансової стабільності не були належним чином оцінені.

Встановлено, що фінансово-економічна криза проникла і в пострадянські та постсоціалістичні країни. Реальні процеси в них розвивалися по-різному, що було обумовлено ступенем відкритості економік цих країн і станом їх фінансових систем.

Обґрунтовано точку зору про те, що банківської галузі пострадянських країн торкнулась в основному та хвиля світової фінансової кризи, яка поширилась від країн з розвинутою економікою.

Доведено, що важливим чинником розгортання і посилення банківських криз в деяких країнах – Узбекистан, Таджикистан, Україна, Киргизстан, Вірменія, Молдова – було зменшення обсягів грошових переказів трудових мігрантів. Болючіше світова фінансова криза вдарила по банківських системах тих пострадянських країн, які найбільше залежали від міжнародного ринку капіталу.

Наукова новизна. Обґрунтовано основні механізми кризового банківництва у пострадянських країнах та окреслено специфіку його подолання.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути запропоновані для впровадження у банківському секторі, що сприятиме його ефективному розвитку.

Ключові слова: банківський бізнес, банківська система, стійкість банківської сфери, елементи банківської системи, центральний банк, комерційний банк, банківський ринок, банківська інфраструктура, банківська інституційне середовище.

Buriak O.P. MECHANISMS AND SPECIFIC OF CRISIS BANK BUSINESS ARE IN FORMER SOVIET COUNTRIES

Purpose – development of theoretical, methodological positions and practical recommendations in relation to mechanisms and specific of crisis a crisis of the bank business in former soviet countries.

Methodology of research. In basis of researches works are fixed both scientific (analysis, supervision) and special, methods of cognition. The methods of analysis and supervision are used for research of mechanisms of crisis bank business in former Soviet countries. Methods of cognition are the specifics of crisis bank business used for a ground in former Soviet countries.

Findings. Great Recession of 2007-2008 gripped both lending markets, insurance, and securities and this proved that the problem of maintaining financial stability have not been adequately evaluated.

The financial and economic crisis and entered a former Soviet and former socialist countries. The actual process they evolved differently, which was due to the degree of openness of the economies of these countries and the state of their financial systems.

Substantiates the view that the banking system former Soviet countries mostly affected and the wave of the global financial crisis that has spread from advanced economies.

It is proved that an important factor in the deployment and strengthening of banking crises in some countries, Uzbekistan, Tajikistan, Ukraine, Kyrgyzstan, Armenia, Moldova was a decrease in remittances of migrant workers.

Painful global financial crisis hit the banking systems of the former Soviet countries that are most dependent on international capital markets.

Originality. Grounded basic mechanisms of crisis bank business in former Soviet countries and outlined specific of his overcoming.

Practical value: research results can be offered for introduction in a bank sector which will promote him to effective development.

Key words: bank business, banking system, firmness of bank sphere, elements of the banking system, central bank, commercial bank, bank market, bank infrastructure, bank environment.

Буряк О.П. МЕХАНИЗМЫ И СПЕЦИФИКА КРИЗИСНОГО БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА В ПОСТСОВЕТСКИХ СТРАНАХ

Цель – разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций относительно механизмов и специфики кризисного банковского бизнеса в постсоветских странах.

Методика исследования. В основу исследований работы положены как общенаучные (анализ, наблюдение), так и специальные, методы познания. Методы анализа и наблюдения использованы для исследования механизмов кризисного банковского бизнеса в постсоветских странах. Методы познания использованы для обоснования специфики кризисного банковского бизнеса в постсоветских странах.

Результаты. Установлено, что мировой финансово-экономический кризис 2007-2008 гг. охватил одновременно рынки кредитования, страхования и ценных бумаг и показал этим, что проблемы поддержания финансовой стабильности не были должным образом оценены.

Финансово-экономический кризис проник и в постсоветские и постсоциалистические страны. Реальные процессы в них развивались по-разному, что было обусловлено степенью открытости экономик этих стран и состоянием их финансовых систем.

Обоснованно точку зрения о том, что банковской отрасли постсоветских стран коснулась в основном та волна мирового финансового кризиса, который распространился от стран с развитой экономикой.

Доказано, что важным фактором развертывания и усиления банковских кризисов в некоторых странах – Узбекистан, Таджикистан, Украина, Кыргызстан, Армения, Молдова – было уменьшение объемов денежных переводов трудовых мигрантов. Больше мировой финансовый кризис ударил по банковским системам тех постсоветских стран, которые больше всего зависели от международного рынка капитала.

Научная новизна. Обоснованно основные механизмы кризисного банковского бизнеса в постсоветских странах и очерчено специфику его преодоления.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть предложены для внедрения в банковском секторе, который будет способствовать его эффективному развитию.

Ключевые слова: банковский бизнес, банковская система, стойкость банковской сферы, элементы банковской системы, центральный банк, коммерческий банк, банковский рынок, банковская инфраструктура, банковская институциональная среда.